

УКАСТРЫЧНІК 1999 года Мінскай РЦБ стаяўца 75 год. Гэта такі ўзрост, які застае час не толькі будаваць новыя планы і імкунца наперад, але і азёрнуцца назад.
Гісторыя раённай бібліятэкі цесна звязана з гісторыяй усяй бібліятэчнай сеткі Мінскага раёна.

МІНСКАЯ РЦБС: МІНУЛАЕ І СУЧАСНАЕ

(ДА 75-ГОДДЗЯ З ДНЯ УТВАРЭННЯ)

1910 год... Чым была наша Міншчына ў тая далёкі гады? Заб'ятый ускраінай царскай Расіі, глухаманно, дзе ударальні панскі бізун і голад, чэра ды хваробы. Мінская губерня была адсталая і ў сэнсе культуры. У 1910 годзе тут было ўсяго 7 бібліятэк і ў чытальнях. "Культурнае выхаванне" вялі толькі 1927 пітныя дамоў. 82 % насельніцтва Міншчыны было непісьменным.

Толькі пасля перамогі Вялікай Кастрычніцкай Сацыялістчнай рэвалюцыі бібліятэчна справа Беларусі атрынала сваё развіццё. У 1918 годзе выйшаў дэкрэт Саўнаркама РСФСР "Аб мабілізацыі грамадзян і арганізацыі прапаганды сявецкага класа", які стаў асновай для разгортвання шырокай практычнай дзейнасці за ўсенароднаго пісьменнасць.

Барачка з непісьменнасцю асабліва неабходна была беларускай вёсцы. Першымі крыніцамі выражэння гэтай праблемы лічыліся кнігі і брашурны. Унікала неабходнасць у масавых ачагах культуры. У эканамічна адсталай Беларусі імі сталі хата-чытальні, па характару сваёй работы выконваючы функцыі клуба. Але кожная хата-чытальня мела невялікую бібліятэку. Акрама таго, да іх паступалі газеты таго часу: "Беднота", "Новая вёска" і г.д. Хата-чытальні арганізавалі пры сабе пункты па ліквідцыі непісьменнасці, наладжвалі для жадаючых гучныя чыткі і вечары адначыну.

У больш складаных абставінах праходзіла развіццё бібліятэчнай справы ў вёсцы Мінскай губерні. На працягу трох гадоў (з 1917 па 1920) гэты працэс двойчы перарываўся варагой акупацыяй, пасля якой работу прыходзілася аднаўляць з самага пачатку і кожны раз на базе ўсё больш мізэрных, разграбленых і на акупацыі, кніжных рэзурсуа.

У 1921 годзе, згодна з Ленінскім дэкрэтам "Аб централізацыі бібліятэчнай справы", у Беларусі былі зроблены першыя крокі ў зададзеным напрамку, але яны былі нядальны.

АДЗНАЧУ, што ў 20-я гады пачалі ўнікаць першыя бібліятэкі, якія затам увайшлі ў Мінскую РЦБС. У 1921 годзе адчынілася хата-чытальня ў Анопаля (Круціцкая бібліятэка-музей). Кнігі для яе сабраў місцовыя камсамольны адзін з іх — А. Ламака стаў першым хатнікам. Яе толькі прыходзіў вечар, усе моладзе шла ў бібліятэку, каб пачытаць ўзлыя кнігі, газеты, а потым абмеркаваць прычынана. Бывала, сядзелі да самай ранцы.

У снежні 1921 года ствараецца клуб імя Ляманосава ў Дубіцкай Слабадзе. Энтузіясты культуры прыдумалі сабе дэвіз: "Будзем смелымі і умелымі". Клуб размясціўся ў паўразрушаным будынку і меў толькі адзін пакой — чытальню. З літаратурнай у тая гады было вельмі цяжка: не халапа кніг, падручнікаў. Бібліятэчка складалася з той літаратуры, якая была падарона місцовымі жыхарамі, ці сабраная ў выглядзе ўзноскў у клубнае грамадства. Газеты і часопісы дастаўляліся нерегулярна. І ўсё ж з кожным месцам у клубе становілася ўсе больш і больш людзей.

У 1924 годзе ў Беларусі праходзіла новае адміністрацыйна-тэрытарыяльнае дзяленне на акругі і раёны, што садзейнічала умацаванню бібліятэч. На Міншчыне ўтварэцца Заслаўскі раён і Заслаў аддзяччца раёнавая бібліятэка.

У 1925 годзе было адзначана, што нягледзячы на шэраг неспрыяльных умоў, хата-чытальні сталі папулярнымі ў Беларусі. Сяляне па сваёй ініцыятыве адчынялі іх. З выяў дзейнасці выскока знізілася даведанная работа і пісанне аб'ектў. Гапоўную частку даведак састваўляў пытанні аб падатках на зямлю і лес, радзей — крмынальных і сямейных зносіх.

З гэтага часу ў вёсках і пачалі дзейнічаць два тыпы першай бібліятэчнай аякцыі: хата-чытальня і самастойная сельская бібліятэка.

З гэтай да дэкладэ "Культурнае будаўніцтва ў вёсцы" па Мінскай акрузе ў 1928 годзе: "Ліквідувачца непісьменнасць вельмі марудна. У Заслаўскім раёне налічваецца 34702 чалавекі. Непісьменныя сярюд іх заставляюць 55,9 % . У Заслаўскім раёне маецца 6 хата-чытальня, ці 1 хата-чытальня на 65 насельніцтва пунктаў (або на 5860 жыхароў).

1934 ГОД быў названы тым, што ствараецца Мінскі раён.

Са справаздачкі: "У вёсках Мінскага раёна да 1935 год

года налічвалася 57 бібліятэк, размешчаных у хатах-чытальнях і школах. Агульная колькасць іх фонду складала 17120 кніг".

Лепшай таго часу лічылася бібліятэка калгаса "Новы шлях" Астрашывіцкага вёскага сельсавета.

З архіўных запісаў: "У дзень адкрыцця калгаснай бібліятэкі прыйшло 84 чытальні. Яе абанентамі сталі не толькі свае калгаснікі, але і дзесяткі іншых з суседніх калгасаў".

У канцы 1939 года бібліятэчна справа Беларусі дасягнула сваёй вышыні.

У гады ваіны было знішчана 97 % памішчаннаў і абсталявання ў масавых бібліятэках і 95 % кніжнага фонду. Пасля вызвалення нашай рэспублікі амаль усе бібліятэчныя сетку прышлося ствараць занава.

З рашэння бюро ЦК КПБ/Б ад 24.06.44 г.: "Ва ўсіх сельсаветах аднавіць хата-чытальні, якія цэнтры палітычнай і культурна-масавай работы ў вёсцы".

Да 1947 года сетка культурна-просветнага Беларусі па колькасці паказчыкам, у параўнанні з даваеннымі, была адноўлена з перавышэннем.

Адначу, што ў 1945 годзе Мінская РЦБ пераехала ў Астрашывіцкі Гародкі і ў 1947 годзе мела ў сваім фондзе 3484 экз. кніг і абслугоўвала 370 чытальню.

Менавіта ў гэты час адчынялася большасць бібліятэк цэляпрэарыя Мінскай РЦБС.

У 1948 годзе запыралася да сябе сваё чытальню Ратамскага бібліятэка. Працаваў у ёй стала М. Ядзвін — адна з першых на Міншчыне атрымаўшая спецыяльную бібліятэчную адукацыю.

Былі адчынены бібліятэкі ў вёсках Пячэшычна, Бардзілаўка, Ждановічы, Прылука, Браўкі, Гарані і іншых.

У 1956 годзе ўсе масавыя бібліятэкі рэспублікі былі пераведзены на абласныя бюджеты, а ў 1959 годзе Заслаўскі раён быў рэарганізаваны і далучаны да Мінскага.

Са справаздачкі за 1961 г.: "У Мінскай раёне існае 25 сельскіх бібліятэк і 28 чыравных куткоў, дзе маюцца пункты выдачы літаратуры".

У гэтым годзе на Міншчыне была арганізавана абласная бібліятэка прысоеднанне званне "Бібліятэка выдатнай работы".

Са справаздачкі за 1963 год: "Есць нямаля энтузіястак бібліятэчнай справы і ў Мінскай раёне. Напрыклад, загадчыца Драчкаўскай сельскай бібліятэкі т. Маюшка. Зараз яна абслугоўвае 1030 чытальню. З дапамогай актыўна т. Маюшка дэжурна кнігу на 89 % да кожнага працоўнага. Добра выконваюць свае абавязкі Пітровічова і Каляўскага бібліятэкі. Усім траім рускай літаратуры".

Гаспадарскіх устаноў былі беларускія паэты і пісьменнікі: Ларынаўа ўзнагародзілі Ганаровымі грамадзянскімі Ларынаўа ўзнагародзілі Ганаровымі грамадзянскімі.

У 1964 ГОДЗЕ на базе Заслаўскай гарадской бібліятэкі зноў арганізавалася Мінская раёнавая бібліятэка-агульнай краі, яго гісторыю і мову.

У 1975 годзе, згодна з загадам Міністэрства культуры БССР, пачалася централізацыя ўсіх масавых бібліятэк.

У пачатку 1978 года 500 самастойных бібліятэк Мінскай акругі, у тым ліку — 14 ЦБС, у тым ліку — 11 раённых, куды ўвайшлі і Мінская.

На 1.01.81 г. у Мінскай РЦБС налічвалася 60 бібліятэк, тым ліку: 58 сельскіх і 1 дзіцячая. Сумесны бібліятэчны фонд склаў 571427 экз. і карысталіся ім 34221 чытач.

У самой РЦБС кніжны фонд быў 28955 экз. і абслугоўвала яна 2057 чытальню.

З друку: "У параўнанні з 1980 годам, у 1982-м колькасць вынікаў у абслугоўванні насельніцтва кнігамі дамагаліся Юзаўскага, Калодзіцкай, Анопаля, Хацеўскай, Пячэшычнай, Маскоўшчынскай, Ждановіцкай і Кунцаўшчынскай бібліятэк."

У 1986 годзе ў Мінскай раёне праходзіў агляд-конкурс "Жывёлагадоўчым фермам і комплексам — клопат і увага бібліятэч". Місцовая газета ў той час пісала: "Лель за ўсё забеспечвае жывёладоўчу Чурывавіцкага сельскага бібліятэка Загядначці яе з 1968 года працуе Ф.Р. Давалыцова. У зон абслугоўвання знаходзяцца 3 малочнавадарныя фермы. На кожнай працуюць перасойкі. Раз у тыдзень загадчыца біблі

тэкі наведвае іх, дзе робіць абнен кніг, знаёміць з новай літаратурай, прыносяць семія газет і часопісы".

У 1991 ГОДЗЕ Мінская РЦБ пераехала з Заслаў у Міханавічы. Узначальвала яна 52 бібліятэкі сістэмы, агульнай бібліятэчнай фонд якіх склаў 594000 экз. літаратуры. Карысталася гэтым кніжным багаццем 29602 чытальні.

З гэтага часу бібліятэкі раёна пачалі працаваць у рамках абласной праграмы "Паміць Міншчыны", "Спадчына" і "Родная мова", якія паставілі перад бібліятэчнымі ўстановамі задчыню садзейнічання ў адраджэнні гісторыка-культурнай спадчыны і вяртання беларускаму народу нацыянальнай памці і годнасці. Так, у 1995 г. на тэрыторыі нашага раёна адчынілася Круціцкая бібліятэка-музей, у якой працуе Л.У. Пальчык. Абслугоўвае бібліятэка каля 600 чытальню, аднастольна гісторыю калгаса "Новы быт", нагадае аб яго доўга-героіх і перадачыках. Асобна абсталявана хатка сельна-беларуса канца XIX — пачатку XX стагоддзяў, дзе прадставленыя прадметы яго быту і прылады працы.

Дзякуючы пошукнаму рабоце бібліятэкара адкрыта шмат раней невядомых старажых гісторыі вёскі, напісаны летапісы вёскі Круціца і "Сельскай бібліятэкі". Тут працуе падлеткавы клуб "Спадчына", членая якога аб'ядноўвае інтарсас да нацыянальнай культуры і гісторыі, народных вытокаў, да свайго роднага краю. Ядро клуба складаюць вучні 6-8 класаў.

Традыцыйным тут сталі мерапрыемствы, прысвечаныя святкам народнага календарна. На кожнае пасяджэнне клуба вучні рытуальна цікавыя расказамі аб тым, як праводзілі святы іх бабуні і дзядулі, падбіраюць прымаўкі і прыказкі.

Без увазе загядчыцы бібліятэкі не абыходзіцца ніводнае свята ў вёсцы Круціца.

У АЛОШНЯХ да бібліятэкі раёна таксама правялі значную работу па вывучэнню гісторыі сваёй "малой Радзімы". Напрыклад, вывучалі мясцовыя архівы, збіраліся ўспаміны старокаляў. Вялікім гэтай рабоце з'явіліся летапісы вёсак, гаспадаркаў, бібліятэк.

Ва ўсіх бібліятэках павянілася якасць ілюстрацыйна-мастацкага афармлення краязначных цэнтрав. Акрама кніжных выстаў аб гісторыі і сучаснасці родных мясцін, у краязначных кутках экспануюцца таксама вырабы народных умельцаў. Цікавы краязначны куткі, напрыклад, створаны пры бібліятэцы п. Лясны, Ждановіцкай, Чурывавіцкай і іншых сельскіх бібліятэк.

З 1995 года пры бібліятэцы Навадворскага цэнтра традыцыйнай культуры дзейнічае літаратурная гасцеўня "Беларуска-літэратурнага цэнтру". Усім траім рускай літаратуры.

Гаспадарскіх устаноў былі беларускія паэты і пісьменнікі: Дранько-Майсюк, ласт-бард У. Клімовіч, У. Сурчанюк, В. Чаропка, А. Кармыза і іншыя. Каляе тут месца ўсім і аднастольна гісторыю і мову.

З 1996 года і па сённяшні час бібліятэкі працягваюць работу па рэалізацыі комплекснай праграмы "Дзедзі. Сам'я. Кніга", агульнай мэтай якой з'яўляецца развіццё здольнасцей і далучэнне дзяцей да чытання праз літаратурна-пазнавальны гульні, агульнай мэтай якой з'яўляецца развіццё здольнасцей і далучэнне дзяцей да чытання праз літаратурна-пазнавальны гульні.

Роботні бібліятэч імкунца ствараць невольна ўмовы для ідуваднення і фарміравання чытацкіх запытаў і дзіўноўных асяродкаў. Гэта былі дырэктар ЦБС В.Я. Жыдовіч, намеснік дырэктара Н.В. Петуховская, і ўсе, хто працаваў побач з ёю: Н.П. Бухалец, В.П. Дучынскі, А.І. Моцін, Н.П. Круціцкая, З.Н. Баран, Н.А. Пажарская. Таксама граба адзначыць людзей, якія прадаўжаюць традыцыі, з душой і срдям адносяцца да любімай справы, сапраўдных энтузіястаў: намеснік дырэктара С.У. Давалыцова, загадчыца аддзела бібліятэчнага маркетынгу С.У. Шчырбакова, метадыста гэтага аддзела К.Д. Ларынаўа, загадчыца аддзела камплектавання Т.В. Багатыр, загадчыца аддзела абслугоўвання З.В. Ратунова, гапоўнага бібліятэкара Н.К. Жыгровскаго, бібліятэкара: Н.В. Няхай, С.У. Коўзалева, В.Б. Тарабенка, В.А. Жуковіч, Р.У. Пятальнік, М.Д. Малашэвіч, Н.М. Носава.

Сённяе калектыву работнікаў ЦБС вельмі патрэбна падтрымка ўраду ў пераадаванні ўсіх цяжкасцей пры стварэнні адпаведных умоў для развіцця бібліятэчнай справы на Міншчыне. А мы зробім усё для таго, каб не належным узроўню вёсцы работу па абслугоўванню насельніцтва, арганізацыю яе адначыну і вольнага часу.

Галіна КАЗЛОВІЧ, дырэктар Мінскай РЦБС.

РЭГІЯНАЛЬНАЯ праграма "Міласэрнасць", распрацаваная ў 1997 годзе, накіравана на прыкратнае абслугоўванне сацыяльна неабароненых груп насельніцтва.

Адначасова быў створаны банк даведкіх аб інвалідах, хворых, састарэлых, мнагадзетных сем'ях, дзеціх-інвалідах і воінах-афганцах.

У рамках праграмы арганізуюцца кніжныя выствы, праводзяцца ўрокі міласэрнасці і дэбрнн, вечары-ўспаміны, гутаркі, суртаны, на якія запрашаюцца ўрачы, кіраўнікі гаспадаркаў, работнікі сельскіх Саветаў.

Такія мерапрыемствы, як час аптымізму "Надзея", вечар-ўспамін "Песні нашай малодсці", вечар "Здароўе, музыка і смех" прайшлі ў Калодзіцкай бібліятэцы № 2, Чурывавіцкай, РЦБ. Арганізатары імкуніліся даць магчымасць састарэлым людзям адчуць сабе патрэбнымі грамадству, адны ад штодзённых клопатаў, адлучаючы душой і срдцам.

Бібліятэкі таксама цясна супрацоўнічаюць з арганізацыямі, якія працуюць у дзень наіраўноку. Так, Сёмкаўскага сельскага бібліятэкі падтрымлівае цесную сувязь з Сёмкаўскай школай-інтэрнатам.

На базе бібліятэкі п. Лясны працуе клуб пахлытых людзей "Залаты ўзрост".

ЦІНШ адзіна важны накіраван дзейнасці бібліятэкі — экалагічны. Экалагічныя пытанні пераадаваюцца ў агульнаадукацыйную праблему сучаснасці. Таму нашы работнікі ўносяць свой уклад у развіццё экалагічнай адукацыі, являюць работу па ўзвышэнню экалагічнай сядомасці.

Працуюць інфармацыйныя цэнтры, аматарскія клубы і аб'яднанні, праводзіцца разнастайная масава работа, якая садзейнічае экалагічнай адукацыі насельніцтва.

РЦБ цесна супрацоўнічае з раёнавай інспекцыяй прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя.

З 1996 года РЦБ з'яўляецца цэнтрам экалагічнай асветы насельніцтва. Пры бібліятэцы створаны клуб "Крыніца" для дзятччч спырацця школьнага ўзросту, у рамках якога праводзіцца экалагічна-пазнавальныя ўрокі ведаў, адукацыйны цікавыя ведаваннямі, гутаркі-падарожжы, экспаніцыі паказчыках і г.д.

Так, у 1999 годзе Упраўленне культуры Мінскага аблканкама ўзнагародзіла нашу бібліятэку Ганаровай граматай за распрацоўку праграмы "Экалогія. Мінская. Чалавек" і за актыўнае ўдэле у аглядае-конкурс на лепшую пастаючю работу бібліятэк па экалагічнай адукацыі і інфармацыйна насельніцтва.

Поспех экалагічнай адукацыі, які і любой іншай, залежыць, у першую чаргу, ад кампетэнтнасці саміх бібліятэкараў, здольнасці іх арентавацца ў пытаннях аховы навакольнага асяроддзя.

Хочацца адзначыць работу ў гэтым накіраванню Жа-дановіцкай, Кунцаўшчынскай, Хацеўскай, Замастоўскай, Цянскай сельскіх бібліятэк, бібліятэкі п. Лясны і іншых.

Г АВОРАЧЫ аб сістэме, нельга не сказаць аб тых, хто стаў імя вытокаў централізацыі і шмат заўбоды для яе амяццённа. Гэта былі дырэктар ЦБС В.Я. Жыдовіч, намеснік дырэктара Н.В. Петуховская, і ўсе, хто працаваў побач з ёю: Н.П. Бухалец, В.П. Дучынскі, А.І. Моцін, Н.П. Круціцкая, З.Н. Баран, Н.А. Пажарская. Таксама граба адзначыць людзей, якія прадаўжаюць традыцыі, з душой і срдям адносяцца да любімай справы, сапраўдных энтузіястаў: намеснік дырэктара С.У. Давалыцова, загадчыца аддзела бібліятэчнага маркетынгу С.У. Шчырбакова, метадыста гэтага аддзела К.Д. Ларынаўа, загадчыца аддзела камплектавання Т.В. Багатыр, загадчыца аддзела абслугоўвання З.В. Ратунова, гапоўнага бібліятэкара Н.К. Жыгровскаго, бібліятэкара: Н.В. Няхай, С.У. Коўзалева, В.Б. Тарабенка, В.А. Жуковіч, Р.У. Пятальнік, М.Д. Малашэвіч, Н.М. Носава.

Сённяе калектыву работнікаў ЦБС вельмі патрэбна падтрымка ўраду ў пераадаванні ўсіх цяжкасцей пры стварэнні адпаведных умоў для развіцця бібліятэчнай справы на Міншчыне. А мы зробім усё для таго, каб не належным узроўню вёсцы работу па абслугоўванню насельніцтва, арганізацыю яе адначыну і вольнага часу.

Галіна КАЗЛОВІЧ, дырэктар Мінскай РЦБС.